

Complexe lichtvoetigheid en elegante souplesse

Als verrassing viel gedurende enkele jaren, zo rond de jaarwisseling, een speciale envelop op mijn deurmat. Telkens bleek er een klein ingenieus vouwwerkje in te zitten. Het moest voorzichtig uit de plooï gehaald worden om wat lucht te krijgen en zich te kunnen voegen tussen de andere exemplaren van dezelfde afzender. En zo had ik na verloop van tijd een mooie reeks papieren objecten in mijn bezit. Ik vroeg mij wel eens af of dit voorstudies of modellen voor beelden zouden zijn. Pas veel later vond ik het antwoord. De papieren objecten, die Eddy Stikkelorum meer dan 25 jaar maakte, werden aangekocht voor de afdeling Speciale Collecties van de Koninklijke Bibliotheek en vormen een zelfstandig deel van zijn oeuvre.

De wijze waarop zijn wandsculpturen en driedimensionale beelden tot stand komen kunnen nogal verschillen. Soms zijn schetsen of computertekeningen het uitgangspunt, een andere keer ruimtelijke modellen. Weer andere beelden creëren als het ware zichzelf zonder dat er een voorstudie aan te pas komt. Maar deze zonderlingen worden meestal niet opgenomen in zijn oeuvre. Van essentiële betekenis is de bewerking en toepassing van de materialen. Papier laat zich bijvoorbeeld makkelijk vouwen, hout en kunststof bieden meer weerstand en leggen andere beperkingen op. Het vereist geduld om deze materialen in lichtvoetige organische vormen te transformeren. Hier ging intensief onderzoek aan vooraf, gecombineerd met grote technische kennis en jarenlange ervaring. Veel ideeën, mogelijkheden en oplossingen dienen zich dan ook tijdens het werkproces aan, een vaststaand systeem ligt er niet aan ten grondslag. Soms gebeurt het dat beelden, als in een natuurlijk proces, uit elkaar ontstaan en zo een hele serie vormen. Kenmerkend is hun onderlinge verwantschap, zoals bij *Restless Window #02*. Maar ook dit hoeft niet altijd het geval te zijn, want sommige series vertonen juist opvallende variëteit zoals *Like Leaving an Inner Contain*. En dan is er ook nog sprake van eenlingen, solisten, zoals *Panic Shelter* of *Jump Around*.

Vanuit kunsthistorisch perspectief gezien heeft het abstracte werk van Eddy Stikkelorum een zekere verwantschap met het modernisme. Kenmerkend is de nadruk op de intrinsieke waarden van een medium. Dit houdt onder meer in dat door verzelfstandiging van unieke beeldelementen de betekenis van het kunstwerk in zichzelf besloten ligt. Het verwijst nergens naar, heeft geen symbolische betekenis en bootst niets na. Ook narratieve elementen zijn nadrukkelijk afwezig. Het is dan ook opmerkelijk dat hij zijn werken/series titels geeft. Alsof hij de deur op een kier zet en iets prijs geeft van een bron of betekenis. Dit toegevoegde persoonlijke element, tevens een knipoog naar de kijker, relativeert een strikt formele benadering. Niettemin zijn complexe begrippen als autonomie en vrijheid, zo belangrijk voor het modernisme, ook van fundamentele betekenis voor Stikkelorum. Niet alleen met betrekking tot zijn eigen creatieve proces, maar ook bieden deze autonomie en vrijheid de kijker optimale ruimte. Op geen enkele wijze wil hij diens waarnemingen in een bepaalde richting sturen, het staat een ieder volkomen vrij te analyseren, associëren of interpreteren.

Wanneer Eddy Stikkelorum in 2005 voor de eerste keer New York bezoekt wordt hij diep geraakt door de energie van de stad, reden waarom hij keer op keer teruggaat. Zijn indringende ervaringen leiden tot drie series van maar liefst 23 werken met de poëtische titel *Dream of New York*. Het feit dat deze sculpturen pas jaren later ontstaan, wijzen erop dat ze geen directe vertaling zijn. Eerder is er sprake van een distillaat, waarbij afstand in tijd en ruimte van belang lijkt te zijn. De werken ontstaan in Den Haag, de stad aan zee, waar hij al zo lang woont en werkt. De rustige en aangename sfeer van de hofstad staat nagenoeg haaks op de dynamiek en hectiek van New York. Hij is er dan ook van overtuigd dat zijn werk er heel anders had uitgezien als hij het daar had gemaakt. New York als fascinerende stad op afstand transformeerde hij in ijle beelden, verwant aan geheugen- of droombeelden.

Kleur is een cruciaal onderdeel van het werk, bepalend voor de aard van een object. Als kijker is het boeiend te ontdekken hoe bepaalde kleuren zich langzaam kunnen ontvouwen of subtiel op elkaar inwerken zoals bij *How to Catch the Morning Light*. De relatie met het specifieke licht in Den Haag ligt voor de hand, maar deze invloed is niet van betekenis voor zijn werk. Eddy Stikkelorum richt zich volledig op zijn medium en stelt zich telkens opnieuw de opgave om de juiste kleur te zoeken bij het betreffende beeld. Om de precieze verhouding tussen vorm en kleur te vinden, moet hij het proces goed kunnen afstemmen. Hoe dit in de praktijk verloopt kan zeer verschillen. Slechts een enkele keer valt alles onmiddellijk op de goede plaats, maar meestal duurt het wel even voordat het gehele beeld klopt. Invloeden als de muziek in het atelier of een bepaalde gemoedstoestand kunnen onbewust meespelen, maar ook hierbij is geen direct verband aan te wijzen. Als het zoekproces maanden duurt en de kleur zich niet wil aandienen, vernietigt hij het object. De synthese tussen kleur en vorm luistert nu eenmaal zeer nauw en het samenspel tussen de beeldelementen dient exact te kloppen. Door hun onderlinge samenhang ontstaat een precieze esthetische balans, die uiteindelijk het bestaansrecht van een sculptuur bepaalt.

Kenmerkend voor veel van zijn objecten zijn de golvende vormen en lijnen of combinaties ervan. Sommige kunnen getypeerd worden als luchttekeningen. Ze zijn ijl, er is weinig materie gebruikt om een ruimte te beschrijven of een leegte te omarmen. Desondanks zijn ze op visueel niveau zeer aanwezig. Ze dagen uit tot visuele analyses om grenssituaties te verkennen tussen binnen en buiten, materiaal en restvorm, zwaarte en lichtheid. Objecten, die op een lichte structuur van hout zijn geplaatst waarmee ze een vanzelfsprekend geheel vormen, bieden een ideaal podium voor de fysieke ontmoeting tussen het beeld en de kijker.

Tot slot permitteer ik mij de vrijheid om Stikkelorums werk vanuit een persoonlijk perspectief te benaderen. In een aantal van zijn ruimtelijke objecten, zoals *Jump Around* en de serie *Dream of New York* zie ik parallellen met de danskunst. Sierlijke bewegingen, beschrijving van ruimte, het tartten van de zwaartekracht of streven naar een perfecte balans ervaar ik als enkele opvallende overeenkomsten. Vormen houden elkaar in evenwicht in een pas-de-deux of experimenteren er gracieus op los. Ook zijn er groepsformaties te ontdekken, waarbij vormen zich als het ware willen bevrijden van een grondpatroon, zoals bij *Like Leaving an Inner Contain – part 4*. In toom gehouden door een dominante structuur wordt het verlangen om uit te breken, zich los te maken, in de kiem gesmoord. In tegenstelling tot de danskunst weet Eddy Stikkelorum bewegingen krachtig te consolideren. Gefixeerd in tijd en ruimte wachten zijn sculpturen op een volgende kijker om deze opnieuw te verleiden en te overtuigen.

Ingrid van Santen, april 2020

